

RYTÍŘ, NEBO INDIÁN?**Svojsík mezi Baden-Powellem a Setonem****Úvod**

Český skauting sám sebe považuje za výjimečný v několika směrech – od typických podsad, přes první poštovní známky až po jeho vlastní myšlenkový základ. Právě ideály, na níž naše národní hnutí stojí, se považují za největší českou zvláštnost ve světovém měřítku. Nepřeborná řada skautských příruček, knih a pojednání opakuje, že Svojsík vybudoval české hnutí ze svazku obou zakladatelských proudů: z britské idey a ze Setonova divošství.¹ Mohlo dojít k takovému prolnutí? Našel snad Svojsík slábnoucí pojítka mezi anglickým a americkým světem, nebo se jedná pouze o zakořeněný mýtus úzkostlivě předávaný z generace na generaci, který měl překlenout názorovou roztržičnost meziválečného skautingu?²

Na českém příkladu vyvstává otázka, co vlastně měl společného Baden-Powellův skauting se Setonovým zálesáctvím. Sledovali stejný cíl a lišili se prostředky, anebo každý usiloval o něco jiného? Odpověď se přirozeně skrývá v prostředí a kulturní tradici britských ostrovů, respektive severoamerického kontinentu, z níž zakladatelská generace nejen čerpala, ale tvořila především její nedílnou součást. Jinými slovy, Seton i Baden-Powell primárně reagovali na aktuální společenskou poptávku každý ve své vlastní zemi, při čemž využili prostředky, které vycházely z tehdejšího myšlenkového světa.

Obě kultury byly navzájem provázány jak společnou minulostí, tak i aktuálními problémy vyplývajícími z překotných sociálních proměn.³ Na druhé straně se severoamerická společnost dramaticky rozešla z mateřskou zemí a přes sto let si vyšlapávala vlastní odlišnou cestu od té britské. Jaký tedy byl svět Otců zakladatelů?

¹ BŘEČKA, Bruno, *Kronika čs. skautského hnutí*. Brno 1997, str. 23; SVOBODA, Milan, *Hledání zaváté stezky*. Praha 1994, str. 12. Poněkud opatrnější je publikace historické komise *Cestou k Pramenům*, Praha 1994, str. 16, která zdůrazňuje pouze převzetí Setonova vztahu k přírodě.

² V tomto dvacetiletí existovalo v Československu na osmdesát různých organizací, které se hlásily ke skautskému hnutí. Jednotlivé spolky se lišily v tom, jak moc naplňovaly komplexitu skautské myšlenky. Některá zpolitizovaná sdružení, ač názvem dovolávající se k hnutí, používala pouze metody jako například Spartakovi skauti práce při KSČ, nebo pravicoví Junáci NOF. Blíže BERÁNEK, Petr, *Sto let československého skautingu* (zvukový záznam), XXII. Seminář ELŠ (leden 2012), dostupné z [www: http://els.skauting.cz/knihovna](http://els.skauting.cz/knihovna) [citováno 15-06-2013].

³ Zjednodušeně definováno současným jazykem, západní civilizace se potýkala s řadou charakteristických a navzájem propojených „ismů“: například s industrialismem, nacionalismem (myšleno jako formování moderního národa), zmáhajícím se socialismem, silným europocentristem až rasismem aj.

Ostrovní dílna světa

Velká Británie se ještě v Baden-Powellově době držela na špici průmyslového světa, i když od poloviny 19. století se její tempo růstu zpomalovalo kvůli promeškání druhé vlny industrializace, tedy rozvoje přesného strojírenství, chemického a elektrotechnického odvětví. Masivní rozšíření průmyslu změnilo zemi během necelých sto let k nepoznání. Nové životní podmínky rozložily původní zemědělskou společnost a začaly utvářet moderní identitu, pro níž je příznačné městské prostředí.⁴ Ostrovní království bylo ostatně první urbanizovanou zemí na světě, to jest regionem, v níž početně převažuje městské obyvatelstvo nad venkovským. Ve městech vznikla z prachu tradiční komunity nová masivní vrstva manuálně pracujících (*Working Classes*), z níž se záhy oddělila široká střední třída (*Lower Middle Classes* nebo též nazývaná *White Colars* – „bílé límečky“), zahrnující úředníky, specializované pracovníky, učitele, nižší důstojníky aj.⁵

Tento proces podemlával postavení starých elit, k nimž patřila i Baden-Powellova rodina, a vedl je k přesvědčení, že tradiční svět upadá do chaosu. Jejich dojem nadto umocňovaly šířící se sociálně patologické jevy, jako alkoholismus, kriminalita a gamblerství, a novodobá chudoba spojená se zhoršením zdravotního stavu obyvatelstva.⁶ Asi nepřekvapí, že první, kdo zdvihl varovný prst, byli intelektuálové, mající pevné místo v britských elitách. Z jejich řad také vzešlo i mnoho různě úspěšných „nápravných řešení“, ať už teoretických, nebo praktických. Všechny plány ovšem sledovaly alespoň jeden ze dvou všeobecně přijímaných cílů: všestranně pozdvihnout *homo faber* a zhmotnit ideál britského národa jako předvoje lidstva.

Povědomí o výlučnosti vlastního národa prostupovalo všemi skupinami bez ohledu na postavení. V tomto přesvědčení je utvrzoval fakt, že jejich země ovládala skoro čtvrtinu světa a stála na špici technického pokroku. Oslava vlastní dokonalosti nakonec vedla k tomu, že v Británii vznikla specifická forma rasismu, nazývaného „*břemeno bílého muže*“ (*White Man's Burden*). Jeho podstatou bylo vést kolonizovaná etnika k tomu, aby dosáhly stejné sociálně kulturní úrovně jako mateřská země. Anglické vidění jiných se tedy neřídilo barvou kůže, ale tím jak se struktura podrobených podobala té britské. *Břemeno bílého muže* platilo

⁴ K procesu přeměny zemědělských komunit v průmyslovou společnost více GELLNER, Ernest A., *Národy a nacionalismus*, Praha 1993.

⁵ Blíže ke struktuře a charakteru nových vrstev: BAUMAN, Zygmunt, *Between Class and Elite*, Manchester 1972, pp. 63-78.

⁶ Ztělesněním všech negativních rysů novodobé britské společnosti se staly slumy, chudinské dělnické čtvrti trpící trvalým přelidněním. Výmluvné svědectví o životě v nich podal George Orwell ve své reportážní knize *Cesta do Wigan Pier* (Praha 2011). Orwellovy zápisky jsou o to smutnější, že popisují situaci ze 30. letech 20. století, která se jen nepatrně lišila od dřívějšíka – snad jen v tom, že v části domů byla již zavedena elektřina.

v mírně pozmeněném měřítku i na samotných ostrovech - ve vztahu špiček společnosti a pracující většiny. Chudá dělnická vrstva, stojící mimo tradiční strukturu, se považovala za ekvivalent zámožných Afričanů,⁷ což v vyvolávalo ve „vyšší“ společnosti pocit zodpovědnosti vůči zbytku národa. Nelze se pak divit, že ostrovní zemi zachvátila vlna nejrůznějších filantropických a výchovných projektů právě v 19. a na začátku 20. století.

Gentlemanský skauting

Výše popsany svět *nerovnosti* a *zodpovědnosti* obklopoval Roberta Baden - Powella již od útlého dětství. Třebaže jeho rodina rychle ztrácela svůj vysoký status kvůli finančním těžkostem, dostalo se mu typické elitní výchovy jednak v rodinném kruhu, jednak díky formálnímu vzdělání zakotvenému v anglikánské církvi. Obě prostředí zásadně zformovala jeho myšlení a vidění světa a ve svém důsledku vedla k formulování smyslu skautingu.

Baden-Powell přirozeně věřil v sociální nerovnost, kterou je třeba obrousit, aby se tak národ posunul k vizi ideální společnosti, jejímž předobrazem byla křesťanská eschatologie, jak ji popisovala Bible v Janově Zjevení.⁸ Ze stejného zdroje převzal i způsob uskutečnění. Skauting se obrací ve své podstatě na jedince, nikoliv na skupinu jako na monolit. Podle předchozích řádků by se zdálo, že hlavní Baden-Powellovou inspirací se stalo učení anglikánské denominace, ve skutečnosti ovšem na ni navázal jen nepřímým prostřednictvím anglické liberální tradice, přesněji řečeno díky rodinnému příteli Johnu Ruskinovi.⁹

Sociální reformátor Ruskin patřil mezi zastánce křesťanského socialismu, který stavěl na romantickém ideálu středověkého rytířství. Podle něj měli být příslušníci privilegovaných skupin, tj. elita, ztělesněním cti a fyzické síly, zároveň měli bojovat proti sociální nespravedlnosti, tedy přijmout zodpovědnost za chudé. Ruskinovo rytířství učarovalo Baden-Powella natolik, že z něj neváhal vytvořit jeden ze základních pilířů skautského hnutí, jak je patrné z mnoha pasáží *Scouting For Boys*: „*Za starých časů byli rytíři skutečnými skauty a jejich kodex se velmi podobal nynějšímu skautskému zákonu...Každý rytíř měl malou družinu*

⁷ CANNADINE, David, *Ornamentalism*. London 2002, pp. 5-6.

⁸ Poslední část Janova zjevení s zmiňuje o „*Novém Jeruzalémě*“ - věčné a dokonale harmonické společnosti vedené Kristem.

⁹ John Ruskin (1819-1900), malíř, spisovatel, sociální filozof, umělecký kritik, vědec, básník a filantrop byl jednou z vůdčích osobností britského křesťanského socialismu. V druhé polovině 19. století působil na oxfordské univerzitě jako historicky první profesor krásných umění. Mezi jeho nejvýznamnější dílo patří soubor esejů „*Undo This Last*“, v níž se věnuje otázce sociální spravedlnosti. Ruskin ovlivnil svými myšlenkami několik generací osobností, z nichž lze například uvést M. K. Gandhího, budoucího ministra zahraničních věcí George Curzona, britského premiéra Herberta Asquitha nebo vysoce postaveného úředníka George Baden-Powella, Robertova bratra. O Ruskinově vlivu na na Baden-Powellovu rodinu blíže: JEAL, Tim, *Baden-Powell*, London 1995, pp. 42-44.

tvorenou vladykou a zbrojnoši, stejně jako rádce má svého zástupce a čtyři nebo pět skautů.“¹⁰ Nebylo ani náhodou, že Baden – Powell určil za patrona skautů sv. Jiřího, jednoho ze symbolů rytířství.

Již od prvopočátku skautského hnutí dával jeho zakladatel důraz na silné vlastenecké cítění, jak hlásá podtitul zmíněné *Scouting for Boys (A Handbook for Instruction in Good Citizenship Through Woodcraft)*. Odráží se v tom nejen Ruskinovy názory, ale i celková atmosféra Evropy. Baden – Powellova doba se nesla ve znamení vrcholícího nacionalismu; na kontinentu se sjednocovala Itálie a Německo, Francie a Británie rozpoutaly závod v obsazování neevropského světa a českých zemích se dokončovalo formování národní identity. „Národ“ se jevil jako něco posvátného, věčného, co je třeba pouze „oprášit“ od nánosů dějin; o tom nikdo nepochyboval včetně zakladatele skautingu. Baden-Powell vtělil do svého hnutí a zdůraznil výchovu v ideálu „břemena bílého muže“, pro nějž si vypůjčil Kiplingovu postavu malého zvěda Kima¹¹ a příběh o mafekingských kadetech.¹² Nutno podotknout, že se tento oslavovaný patriotismus vytratil ze skautingu po první světové válce. Krvavá zkušenost totiž donutila Evropu vystřízlivět z tohoto snu a dalším důvodem se stalo to, že se anglické výchovné hnutí rychle rozšířilo do celého světa.

S vlastenectvím se úzce pojila víra v civilizační pokrok jednak v ten technický, jednak v ten morální. Baden - Powell neodmítal modernitu, vždyť vytvořil hnutí hlavně pro městskou populaci, aby ji prostřednictvím jednoduchého života připravil na společenskou zodpovědnost.¹³ O jeho modernistickém smyšlení svědčí i to, že přijal za svou evoluční teorii. Baden – Powell obdivoval dílo svého otce Badena, liberálního teologa a jednoho z evolučních průkopníků, a pak samozřejmě biologa Charlese Darwina. Myšlenka *přirozeného výběru* se odrazila i ve skautské výchově – silní, připravení a adaptibilní jsou předurčení k úspěchu. Podobnost Darwinovy teze a skautingu nebyla náhodná, neboť dílo slavného vědce nápadně odráželo vztahy v tehdejší západní společnosti.¹⁴

¹⁰ BADEN – POWELL, Robert S., *Scouting for Boys*. London 1954, pp. 19-20.

¹¹ Kiplingův příběh o malém míšenci, který slouží jako vyzvědač Jeho veličenstva v Indii, patřil v Baden-Powellově době mezi nejpoblárnější díla. Mimo jiné se v této knize popisuje hra na procvičování paměti, která se později objevila ve *Scouting for Boys* po názvem Kimova hra.

¹² BADEN - POWELL, R. S., op. cit., pp. 14-17. K otázce vztahu skautingu a impéria YOUNG, Robert J., *Postcolonialism*. Oxford 2003, p. 326; JUDD, Denis, *Impérium*. Praha 1999, kapitola Skauting pro hochy.

¹³ Podle Baden-Powella se má každý starší skaut - rover zodpovědně připravovat na své budoucí zaměstnání, otcovskou roli a dobré občanství. Jednoduše řečeno, rover se má stát platnou součástí národa. Viz BADEN – POWELL, R. S., *Rovering To Success*, 1922, p.12.

¹⁴ Dle některých antropologů popsal Darwin ve své teorii v podstatě principy tehdejší kapitalistické společnosti. Například stěžejní termín *přirozený výběr*, který selektoval druhy podle schopností, připomíná *neviditelnou ruku trhu* Adama Smitha, která pro změnu třídí schopné ekonomické subjekty od těch slabých. Darwin podle S. J. Goulda naturalizoval ekonomickou teorii kapitalismu, čímž promítl tehdejší kulturní vzorec

Pokud bychom měli stručně vyjádřit podstatu Baden-Powellova hnutí, stačilo by uvést již zmíněný podtitul *Scouting for Boys - „Příručka pravidel k dobrému občanství skrze výchovu v přírodě“* - tedy vychovat dobrého občana moderního národa pomocí pobytu v přírodě. A jakým způsobem vychovávat? Skauting do sebe vstřebal pestrou směs konzervativních hodnot, vlastenectví a evropského romantismu, který vzhlížel k obrazu idealizovaného středověku.

Americký „Melting Pot“

Ačkoli se severoamerický kontinent považoval za dědice anglické kulturní tradice, byl to již svět jiných zkušeností, který by se dal vystihnout slovem *rovnost*. Už první osadníci opustili s dosavadním domovem i jeho sociální strukturu; zakládali novou občanskou společnost pouze na základě vzájemné dohody, aniž by ji zatěžovali starou Anglií. Rovností naplňovali část osvíceneckého ideálu, který je nakonec vedl k definitivní krvavé roztržce s mateřskou zemí.¹⁵

Spojené státy, vůdčí země na kontinentu, si zvolila nový sociální model, jenž se zakládal především na jednoduchém principu - na respektu rovnosti a individuálním úspěchu, jehož viditelnou mírou se stalo bohatství.¹⁶ Tento prostý a pružný způsob pak dokázal pojmout přistěhovalce z nejrůznějších koutů a vtisknout jim vědomí „jejich společného“ národa. Přestože existovalo toto jednoduché pravidlo, země se postupem doby rozdělila v názoru jak jej naplňovat. Zatímco východ a západ USA byl silně urbanizovaný a industrializovaný, jih spočíval na zemědělské velkoprodukcí a střed na rodinném farmaření. Spor těchto koncepcí nakonec vyvrcholil v občanské válce, která silně poznamenala další směřování. Zbraně definitivně potvrdily, že USA jako celek odmítají tradiční sociální hierarchii, kde existuje „pseudoaristokracie“, ve prospěch modernity založené na rovnosti průmyslového věku.

V Setonově době měla zásadní vliv na severoamerické myšlení tzv. *pohyblivá západní hranice* (*Moving West Frontier*) snažící se vysvětlit, proč je severoamerická kultura tak

do jiného oboru. Blíže GOULD, Stephen, J., *Ever since Darwin: reflections in natural history*. Harmondsworth 1980.

¹⁵ ARENDOVÁ, Hannah, *O revoluci*. Praha 2011, str 134-149.

¹⁶ Důraz na hromadění jmění nelze považovat v tehdejší americké společnosti za znak egoismu, spíše ale za důkaz Boží přízně k jedinci v očích protestantského křesťanství. Toto vnímání významně utvářelo kapitalismus „evangelických národů“. Blíže legendární esej WEBER, Max, *Protestantská etika a duch kapitalismu*, in: *Metodologie, sociologie a politika*, Praha 1998, s. 185-245.

specifická a jiná od Evropy.¹⁷ Podle ní všeobecné přesvědčení, že USA mají poslání od Prozřetelnosti expandovat na celý kontinent, zásadně ovlivnilo americký postoj. Země, ač byla největším průmyslovým velikanem na světě, se odmítala aktivně zapojit do mezinárodního dění a stála si za svoji doktrínou izolace. Starý svět, tj. Evropu, považovali Američané za zkažený a přežitý, kterému je třeba se vyhýbat, stejně jako před ním chránit celý svůj kontinent. Američané nadto sami sebe považovali za národ, z nějž vzejde morální náprava Starého řádu.¹⁸

V 19. století se americkému pojetí národa vymykala i indiánská populace, jevící se jako něco nepatřičného. Američané k nim zaujali striktní politiku izolace, respektive postupného vytlačování z původních velkých teritorií do izolovaných oblastí, aby nestáli v cestě uskutečnění snu o expanzi. Smutnou tečku za indiánskou otázkou učinily události ve Wounded Knee v roce 1890, kdy armáda zmasakrovala 300 účastníků rituálního setkání. V té době už končící „dobývání“ západu vzbuzovalo v americké (ale i evropské) civilizaci zájem. Je proto příznačné, že v posledním dvacetiletí 19. století začala na východě USA vznikat romantizující podoba „Divokého západu“, která se dotkla i malíře a spisovatele Ernesta Thomsona Setona.

Romantický návrat woodcraftu

Seton, ačkoli původem Angličan, se zcela ztotožnil s americkou identitou, neboť ve staré zemi strávil jen prvních šest let života. Jeho názory a postoje formovalo prostředí severovýchodního cípu USA, respektive americko-kanadské pomezí, což byl region rozvinutých městských aglomerací, ale i rozsáhlé lesní divočiny, v níž už chyběli její původní obyvatelé. Kouzlo místní přírody ho nakonec vedlo k malířství, přírodovědě a odsud ke spisovatelství. V širším kontextu vzato, Setonovo nadšení bylo důsledkem americké společenské nálady, která na konci 19. století začala obdivovat přírodní krásy.¹⁹

Proslulé Setonovy povídky o zvířatech se staly průkopnickým dílem v tehdy novém literárním směru, v němž ústředním motivem byla sama příroda. Vedle něj se tomuto žánru věnovali i další spisovatelé, například William Long nebo Kanadčan Charles Roberts, kteří se

¹⁷ První, kdo upozornil na tento fenomén byl Setonův současník Frederick J. Turner v roce 1893. Blíže TURNER, F. J., *The Frontier In American History*, New York 1935.

¹⁸ Asi nejvýraznějším zastáncem amerického mesianismu byl Woodrow Wilson, prezident USA v době první světové války. Pocit vyvoleného národa dává jasně najevo i jeho předchůdce a velký milovník přírody Theodore Roosevelt. Blíže ROOSEVELT, T., *Silný život*, Praha 1905, s. 17-29.

¹⁹ Kromě umění se tento trend projevil i v atmosféře doby; například zmíněný prezident Theodore Roosevelt inicioval vznik pěti národních parků, 51 ptačích rezervací a na 150 národních polesí (ochranná a hospodářská vládní instituce pro lesnictví).

stejně jako Seton nesli na vlně módního naturalismu.²⁰ Záhy se proti Setonově a Longově tvorbě ozvala přírodovědecká obec, jmenovitě John Burroughs, aby odsoudila „*vzrůstající trend polidšťování živočichů*.“²¹ Burroughsův útok rozpoutal skoro šestiletý spor s naturalisty, v němž část přírodovědců obviňovala Setona a jiné ze lži a záměrné manipulace, zatímco Setonovi stoupenci se hájili tím, že popisují pouhou skutečnost. *Válku naturalistů* nakonec zastavil svojí autoritou až Theodore Roosevelt ve prospěch Burroughse.

Oběma táborům nicméně unikalo to podstatné – každý sledoval jiný cíl. Vědecký svět chtěl vidět a ukazovat „objektivní“ pravdy, zatímco Seton a jemu podobní zase zhmotňovali své romantizující vize do přírodních dějů. Kde se vůbec tento romantický sentiment v zakladateli *woodcraftu* vzal? Bez pochyby jej inspiroval specifický americký romantismus 19. století – Henry Thoreau a jeho přechůdce Ralph Emerson.

Esejista a básník Emerson stál u zrodu původního učení transcendentalismu postaveném na dogmatu, že moderní společnost a církve kazí morální čistotu jedince.²² Jediná možnost nápravy podle něj spočívá v individualismu, tj. osvobození jedince z nynějších sociálních vazeb, přičemž zůstane odkázaný na sebe. Opravdová společnost vzniká pak dle Emersona spojením těchto opravdových individualit. V polovině 19. století rozvinul Emersonovo učení naturalista a přírodovědec Henry Thoreau, který si vyzkoušel odmítnutí modernity a soběstačnost i ve skutečnosti. Thoreau zavrhoval tehdejší svět, kde „*lidé věří, že pro národ je důležité mít obchod, ... dálkové telegrafní hovory a jezdit rychlostí třicet mil za hodinu*.“²³

Thoreauovu transcendentální filozofii převzal Seton o více jak tři desítky let později a učinil z ní základní kámen *woodcraftu*. Ne náhodou vybral pro své hnutí za vzor severoamerického indiána, ušlechtilého divocha (*Noble Savage*),²⁴ u něž byl Seton

²⁰ Seton na sebe upozornil románem inspirovaným jeho vlastním *dobrodružstvím Wild Animals I Have Known*. New York 1898. V českém překladu tento soubor vyšel pod názvem *Divoké děti lesů* až v roce 1968.

²¹ BURROUGHS, John, *Ways of Nature*, Cambridge (USA) 1905, p. 6.

²² Emerson formuloval základní teze tohoto myšlenkového směru ve své knize *Nature* (Boston 1849). Transcendentalismus čerpal mimo osvíceneckou tradici ještě z ortodoxního kalvinismu hlásajícího, že člověk je přirozeně dobrý a má se snažit sledovat Boží ideály. Emerson se obrátil mimo náboženský humanismus i na americkou zkušenost *rovnosti*, vycházející z filozofické tradice Jeana Jacquese Rousseaua a jeho *teorie přirozeného stavu* člověka. Rousseau tvrdil, že všichni lidé jsou si ve svém počátku zcela rovni a teprve společnost je deformuje a vytváří nerovnost. Návrat do ideálního stavu může nastat jedině obrácením do přirozeného prostředí, tj. do přírody.

²³ THOREAU, Henry D., *Walden*. New York 1910, p. 120.

²⁴ Ušlechtilý divoch patřil ke stěžejním konstruktům romantismu, vzhlízejícího k primitivnímu způsobu života jako k jedinému autentickému způsobu. Romantismus považoval koncept divocha za realizaci Rousseauova přirozeného stavu.

přesvědčen, že si zachoval „přirozený stav člověka“. Zakladatel *woodcraftu* vytvořil obraz silně idealizovaného rudocha jako protipól zkažené západní civilizace.²⁵

Z předchozí odstavců vyplývá, že Setonův *woodcraft* se snažil o zcela odlišný cíl než britský skauting. Lesní moudrost měla nabídnout jedinci únik z moderní civilizace ve jménu romantické představy o lidské přirozenosti. Seton tak nechtěl tehdejší průmyslový svět posunout k lepšímu, ale zcela ho přebudovat – vrátit ho do jakéhosi mýtického Zlatého věku.²⁶ Jinak řečeno, Baden-Powell připravoval jedince na život v moderních městech a Seton z nich utíkal.

A co na to Benjamín?

Seton i Baden-Powell se rozcházel v tom, čeho chtěli dosáhnout, shodovali se však v metodě. Tuto tezi dokládá i vývoj spolupráce obou mužů. Zpočátku se Seton i Baden – Powell snažili vzájemně pochopit; Baden-Powell přizval amerického spisovatele k sepsání *Scouting for Boys*, na druhé straně Seton nejprve doplnil *woodcraft* o tzv. *Indian Scouts*, městské zálesáky a pak svojí organizaci připojil o BSA (*Boy Scouts of America*). Velmi záhy se ukázalo, jak iluzorní to byla snaha. Po necelých deseti letech se Seton definitivně rozešel se skautingem a nadále se soustředil pouze na svůj *woodcraft*.

Když Svojsík začal budovat české skautské hnutí na začátku druhé dekády 20. století, nemohl ještě tušit roztržku, která teprve nabírala obrátky. Základní teze vzal Svojsík bezpochyby z britského skautingu, jak sám uvádí ve své základní příručce. Kromě Baden-Powellových knih a kontaktu s ním čerpal inspiraci i z přímé návštěvy u anglických skautů. Svojsík nicméně přiznává, že Baden – Powellův koncept doplnil o jiné zdroje, které přímo nejmenuje.²⁷ Třebaže český zakladatel píše v úvodu Základů o Setonovi, je zcela evidentní, že měl o něm a jeho *woodcraftu* jen velice kusé informace a dojem, že americký spisovatel usiluje o stejnou věc jako Baden-Powell²⁸ V seznamu použité literatury nakonec uvádí pouze

²⁵ Setonovo nadšení pro rudé gentlemany dokládá nejlépe SETON, E. T., *Poselství rudého muže*, Praha 1992.

²⁶ Z tohoto důvodu bylo Setonovo pojetí skautingu daleko bližší všem skautským organizacím navázaným na socialistické strany v meziválečném Československu. Marxismus totiž předpokládal také existenci Zlatého věku, založeného ovšem na zcela jiném základě – na výjimečném postavení ekonomických vztahů. Konkrétně lze zmínit například Junáky Volnosti, Socialistické skauty, ale i komunistické Spartakovi skauty práce, ale i tzv. divoké skauty, trampy, kteří se odvraceli od moderního světa k romantickému zálesáctví Dvou divochů, nebo Rolfa.

²⁷ Mnoho českých skautských příruček právě tento prostor neochvějně považuje za místo, kde Svojsík přiznává Setonův inspirační zdroj. Svojsík lakonicky píše, že se rozhodl „čerpat i z několika jiných děl, jež uvádím.“ (bez bližšího určení). SVOJSÍK, Antonín B., *Základy junáctví*. Praha 1991, str. 10-11; srov. PLAJNER, Rudolf, *Úsvit českého junáctví*, Praha 1992, str. 56.

²⁸ SVOJSÍK, A. B., op. cit., str. 19-22.

dvě Setonova díla, navíc povídkové soubory o životě v divočině (*Wild Animals I Have known*, *Lifes of Hunted*) a o deset let později přiznává, že „*knihy... z Ameriky a jiné dostaly se mi do ruky až po vydání Základů junáctví.*“²⁹ O co tedy Svojsík doplnil Baden-Powellův systém? Měl na mysli zejména texty českých intelektuálů, které požádal o spolupráci, české pedagogické příručky a pak německé publikace o pfadfinderech, jež byly českému světu dostupné a Svojsíkovi srozumitelné.³⁰

Svojsíkem oslovení čeští vědci a intelektuálové velmi dobře znali dílo Rousseaua a Thoreaua a viděli v něm jakousi souvislost s Baden-Powellovým hnutím. I Svojsík dával od samotného počátku důraz na výchovu v přírodě. Když se rozhodl vytvořit Základy junáctví, postavil si vlastnoručně chatrč u Orlovské myslivny. K těmto krokům jej možná podnítil Thoreauova autobiografická kniha *Walden*, s nimiž se musel nutně setkat.³¹ To samotné ovšem nemohlo stačit. *Walden* i *Emil* spíše sloužili jako intelektuální pilíř pro nové hnutí, než metodický základ. Jakým způsobem tedy pronikl Setonův směr do českého skautingu?

Silný vliv *woodcraftu* se začal v českém skautingu projevovat až po vzniku republiky. Ve 20. letech se objevila celá řada osobností obdivující romantický obraz indiána, z nichž nejvýznamnější byl středoškolský profesor Miloš Seifert. Jejich přičiněním vzniklo bezpočet skautsko-zálesáckých hnutí, která střídavě splyvala s Junákem a zase se od něj oddělovala. Tato generace se podílela i na masivní vydávání Setonových příruček a povídek³² Vzrůstající zálesácký trend lze asi nejlépe vysledovat listováním jednotlivými ročníky *Skauta Junáka*, který nabízel množství indiánských a zvířecích povídek, praktické návody a v neposlední řadě fotografie dokumentující zájem o indiánskou tematiku (například indiánský tábor zbudovaný junáky).

Závěrem lze uvést, že Svojsík vytvořil český skauting na základě anglického vzoru, který obohatil o národní romantismus s rousseovským ideálem. Teprve o něco později se do českého skautingu dostalo Setonovo zálesáctví jako důsledek skautské plurality v tehdejším Československu. A tak vznikl náš rytířský indián se skautskou lilí,

²⁹ SVOJSÍK, A. B., *Deset let českého skautingu*, in: *Skaut Junák*, roč. VII., říjen 1921, str. 1.

³⁰ Německé kulturní prostředí zůstávalo české intelektuální elitě velice blízké a to i přes rysující se ostré nacionalistické hranice. Naproti tomu Svojsík ovládal anglický jazyk velice chabě, proto mu s překladem výrazně pomáhal jeho příbuzný Adolf Stránský, jak se sám autor *Základů* přiznává v předmluvě.

³¹ Rousseauův *Emil* vyšel v českém překladu v 80. letech 19. století a byl důvěrně známý v pedagogických kruzích; *Walden* se objevil poprvé v češtině v roce 1902 (vydaný tehdy ještě v Královských Vinohradech – dnes pražská čtvrť) a rychle si získal všeobecnou popularitu. Ve stejnou dobu se do českého prostředí začal šířit i Emerson a jeho myšlenky.

³² Základní příručku *Lesní moudrosti*, *Svítek březové kůry*, přeložil a vydal Miloš Seifert v roce 1925.